

Συγκριτικά Οικονομικά Συστήματα

10. Η συζήτηση για τον οικονομικό υπολογισμό

Οι ενότητες του μαθήματος

Ενότητα I: Εισαγωγή και θεωρητικό πλαίσιο

1ο μάθημα: Εισαγωγή στο μάθημα και τις βασικές του έννοιες. Τα κοινωνικο-οικονομικά συστήματα και η διαδοχή τους.

Ενότητα II: Ο καπιταλισμός και οι μορφές του

2ο μάθημα: Η ιστορική ανάπτυξη και τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος.

3ο μάθημα: Από τον κλασικό φιλελευθερισμό στον «νεοφιλελεύθερισμό»: το λεγόμενο αγγλοσαξωνικό μοντέλο.

4ο μάθημα: Ο μεταπολεμικός «κεϋνσιανός καπιταλισμός» σε Γαλλία, Γερμανία, Σκανδιναβικά κράτη.

5ο μάθημα: Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως εγχείρημα διακρατικού καπιταλισμού.

6ο μάθημα: Ασιατικός καπιταλισμός: Ιαπωνία και «ισλαμικές οικονομίες».

Ενότητα III: Ο σοσιαλισμός και η εμπειρία του κατά τον 20ο αιώνα

7ο μάθημα: Τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του σοσιαλιστικού οικονομικού συστήματος.

8ο μάθημα: Η ιστορία του Κεντρικού Σχεδιασμού στην ΕΣΣΔ.

9ο μάθημα: Συμβιβάζεται ο σοσιαλισμός με την αγορά; Η “σοσιαλιστική οικονομία της αγοράς” της Κίνας και η Γιουγκοσλαβική “αυτοδιαχείριση”

Ενότητα IV: Ο καπιταλισμός και ο σοσιαλισμός σε διάλογο

10ο μάθημα: Η συζήτηση για τον οικονομικό υπολογισμό.

11ο μάθημα: Η σύγχρονη συζήτηση για το σοσιαλιστικό σχεδιασμό.

12ο μάθημα: Επανάληψη και συμπεράσματα.

Τα ερωτήματα του μαθήματος

1. Ποιος είναι το αντικείμενο του Socialist Calculation Debate και ποιές οι αντιμαχόμενες απόψεις;
2. Ποια είναι η κριτική που ασκείται στο ίδιο το αντικείμενο της συζήτησης;
3. Ποιες είναι οι βασικές σύγχρονες θεωρίες περί σοσιαλιστικού σχεδιασμού;

1. Ποιος είναι το αντικείμενο του Socialist Calculation Debate και ποιές οι αντιμαχόμενες απόψεις;

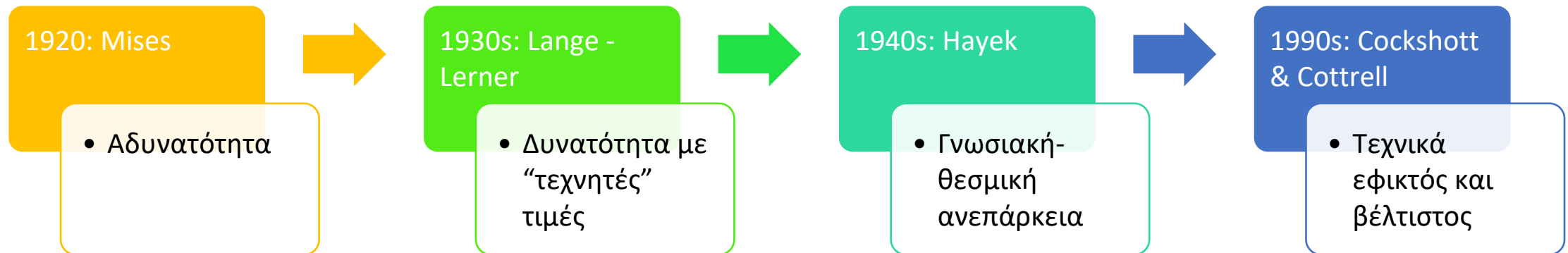
Ποια είναι η έννοια του “οικονομικού υπολογισμού”;

- Με τον όρο αυτό εννοούνται οι διαδικασίες με τις οποίες μία κοινωνία κάνει τους “οικονομικούς υπολογισμούς” της, **οι διαδικασίες με τις οποίες αποφασίζει τι, πώς και σε ποιες ποσότητες θα παραχθεί, χρησιμοποιώντας τους διαθέσιμους πόρους με “ορθολογικούς”- “αποδοτικούς” τρόπους.**
- Περιλαμβάνει τα **μέσα και τα κριτήρια σύγκρισης των εναλλακτικών παραγωγικών και διανεμητικών επιλογών.**
- Στην ουσία, αποτελεί **σύγκριση της αγοράς** (στο έδαφος της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής) **και του κεντρικού σχεδιασμού** (στο έδαφος της κοινωνικής-κρατικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής) ως μέσων κατανομής πόρων.
- Η συζήτηση αυτή ξεκίνησε το 1919-1920, στο σημείο δηλαδή όπου η ανθρωπότητα είχε γνωρίσει την αγορά ως το βασικό μέσο κατανομής των πόρων ενώ βρισκόταν μπροστά στην πρώτη απόπειρα υιοθέτησης του κεντρικού σχεδιασμού ως βασικού μέσου κατανομής πόρων. Επίσης, σε μία περίοδο όπου ο καπιταλισμός χρειαζόνταν επειγόντως ιδεολογικά “πολεμοφόδια” αφού αμφισβητούνταν ευρέως και έμπρακτα με μια σειρά επαναστάσεις (συμπεριλαμβανομένης της Οκτωβριανής στη Ρωσία).
- Συνεπώς, το ερώτημα αυτό τέθηκε αρχικά ως εξής: **Είναι δυνατός ο ορθολογικός οικονομικός υπολογισμός, δηλαδή η ορθολογική κατανομή πόρων, χωρίς αγορές και χρηματικές τιμές;**
- Το ερώτημα τέθηκε από την αρχή ως ζήτημα τεχνικής οικονομικής βελτιστοποίησης, κάτι που αποτέλεσε στη συνέχεια βασικό στόχο κριτικής.

Η ιστορία του Socialist Calculation Debate

Διαφορετικές απαντήσεις στο ερώτημα:

“Είναι δυνατός ο ορθολογικός οικονομικός υπολογισμός χωρίς αγορές;”

Η προϊστορία της συζήτησης

- **Marx-Engels**

1. Η σοσιαλιστική-κομμουνιστική οικονομία καταργεί τον ανορθολογισμό και τις σπατάλες της κατανομής πόρων μέσω της αγοράς (και τις κοινωνικές συνέπειες τους) μέσω της **σχεδιασμένης κατανομής των παραγωγικών πόρων** στο έδαφος της κοινωνικής ιδιοκτησίας και του κεντρικού σχεδιασμού.
2. **Στο σοσιαλισμό αλλάζει το κριτήριο της παραγωγής:** από την επιδίωξη του μέγιστου καπιταλιστικού κέρδους στη διευρυμένη ικανοποίηση των αυξανόμενων κοινωνικών αναγκών.
3. **Επανακτάται ο συνειδητός έλεγχος του ανθρώπου στις παραγωγικές του δυνάμεις** έναντι του αυθορμητισμού και της οικονομικής αναρχίας στον καπιταλισμό

- **Neurath (1919): φυσικός (in natura) οικονομικός υπολογισμός**

1. Ο οικονομικός υπολογισμός δεν χρειάζεται χρηματικές τιμές. **Μπορεί να γίνει σε φυσικές μονάδες** (τόνους σιδήρου, λίτρα πετρελαίου κλπ).
2. Στη βάση της γνώσης των διάφορων ποσοτικών δεδομένων της παραγωγής, οι πόροι μπορούν να **κατανέμονται με κριτήριο τις κοινωνικές προτεραιότητες και ανάγκες**.

Mises (1920): Αδυνατότητα σοσιαλιστικού οικονομικού υπολογισμού

- Υπάρχει δομική αδυνατότητα του σοσιαλισμού να κάνει ορθολογικό οικονομικό υπολογισμό επειδή η κοινωνική-κρατική ιδιοκτησία συνεπάγεται:
 1. Κατάργηση αγορών κεφαλαιουχικών αγαθών.
 2. Απουσία χρηματικών τιμών για τα μέσα παραγωγής.
 3. Απουσία χρήματος και συνεπώς απουσία ενιαίου μέτρου σύγκρισης.
 4. Αδυναμία σύγκρισης εναλλακτικών παραγωγικών συνδυασμών.
- Αντίθετα, η αγορά κάνει ορθολογικό υπολογισμό επειδή
 1. Μπορεί να κάνει χρηματική σύγκριση μεταξύ διαφορετικών τεχνικών παραγωγής και εναλλακτικών επενδυτικών σχεδίων.
 2. Μπορεί να κάνει χρηματική σύγκριση μεταξύ κόστους και οφέλους (τιμές ως σήματα).

Lange & Lerner (1930s): Δυνατότητας ορθολογικού υπολογισμού μέσω της μίμησης της αγοράς

- Το επιχείρημα:

1. Ο Mises έχει δίκιο ότι χωρίς αγορές κεφαλαιουχικών αγαθών δεν υπάρχουν χρηματικές τιμές για ορθολογικό υπολογισμό.
2. Αυτές οι τιμές, όμως, μπορούν να τεθούν τεχνητά από τον κεντρικό σχεδιασμό, δηλαδή μέσω της μίμησης (όχι της ύπαρξης) της αγοράς.

- Τρόπος λειτουργίας:

1. Ο κεντρικός σχεδιαστής καθορίζει τεχνητές τιμές για τα μέσα παραγωγής που αντιπροσωπεύουν το κόστος ευκαιρίας των πόρων (πόσο “ακριβοί” είναι για την κοινωνία).
2. Οι επιχειρήσεις λαμβάνουν αυτές τις τιμές και προσπαθούν να μεγιστοποιήσουν το (λογιστικό) κέρδος τους, χωρίς ταυτόχρονα αυτό να αποτελεί κριτήριο παραγωγής.
3. Ο κεντρικός σχεδιαστής προσαρμόζει τις τιμές μέχρι οι αγορές να εξισορροπούνται: Π.χ., αν υπάρχει έλλειμμα σε σίδηρο, η τιμή σιδήρου αυξάνεται.

Σοσιαλισμός της αγοράς (market socialism)

Hayek (1940s): Το ζήτημα της γνώσης χωρίς αγορές

- Μετατόπισε τη βασική γραμμή υπαράσπισης των αγορών από την αδυνατότητα υπολογισμού (Mises) στο ζήτημα της διάχυτης γνώσης. Το βασικό ερώτημα είναι “Πώς συντονίζονται εκατομμύρια αποσπασματικές γνώσεις χωρίς να τις κατέχει κανείς συνολικά;”
- Με την έννοια “γνώσεις”, εννοεί τις απαραίτητες πληροφορίες για την παραγωγή, δηλαδή ερωτήματα όπως “ποιος πόρος είναι διαθέσιμος εδώ και τώρα”, “ποια πρώτη ύλη έγινε ξαφνικά σπάνια”, “ποιες δεξιότητες εργαζομένων είναι κρίσιμες”, “ποια αλλαγή στη ζήτηση είναι παροδική και ποια σηματοδοτεί μόνιμη μετατόπιση”.
- Ισχυρίζεται ότι όλες αυτές οι γνώσεις όχι μόνο δεν μπορούν να είναι γνωστές σε έναν κεντρικό σχεδιαστή εκ των προτέρων αλλά δεν προϋπάρχουν καν ως δεδομένο.
- Η αγορά και οι τιμές είναι μία διαδικασία ανακάλυψης που μέσα από δοκιμές και λάθη δίνει τις απαντήσεις, ενσωματώνοντας την μερική, αποκεντρωμένη και άρρητη γνώση (tacit knowledge) των οικονομικών δρόντων.

Ένα παράδειγμα άρρητης γνώσης και ρόλου της αγοράς

Βήμα 1: Εμφάνιση του σήματος

- Ξαφνικά αυξάνονται οι πωλήσεις ηλεκτρικών ποδηλάτων, ανεβαίνουν οι τιμές, μειώνονται τα αποθέματα.

→ Κανείς δεν ξέρει ακόμη αν αυτό είναι μόδα, αποτέλεσμα προσωρινού κόστους καυσίμων ή μόνιμη αλλαγή στις μεταφορές.

Βήμα 2: Αποκεντρωμένες αντιδράσεις

- Διαφορετικοί δρώντες αντιδρούν διαφορετικά: Ένας μικρός παραγωγός αυξάνει βάρδιες, χωρίς μεγάλη επένδυση. Ένας μεγαλύτερος επενδύει σε νέο εξοπλισμό. Ένας τρίτος δοκιμάζει χαμηλότερης ποιότητας μοντέλο. Κάποιος άλλος εισέρχεται για πρώτη φορά στην αγορά.

→ Αυτές οι αποφάσεις είναι πειράματα με πραγματικό κόστος.

Βήμα 3: Χρόνος και διαφοροποίηση

- Μετά από 1–2 χρόνια: Αν η αύξηση της ζήτησης ήταν παροδική, οι τιμές πέφτουν, τα αποθέματα αυξάνονται, όσοι επένδυσαν βαριά γράφουν ζημιές και αποχωρούν. Αν ήταν μόνιμη, οι τιμές σταθεροποιούνται σε υψηλότερο επίπεδο, οι επενδύσεις αποσβένονται, η παραγωγική δομή αλλάζει μόνιμα.

→ Η απάντηση δεν δίνεται με μία απόφαση, αλλά αποκαλύπτεται εκ των υστέρων.

Βήμα 4: Ποιος «έμαθε» τι;

- Κανένας φορέας δεν είχε πλήρη γνώση. Η αποκεντρωμένη πληροφορία ενσωματώθηκε σε τιμές, επιβεβαιώθηκε ή διαψεύστηκε μέσω κερδών/ζημιών.

→ Η αγορά δεν προβλέπει, αλλά φιλτράρει, δηλαδή παράγει εκ των υστέρων επιλογή μεταξύ εναλλακτικών αποφάσεων, μέσω κερδών και ζημιών.

Cockshott & Cottrell (1990s): Η τεχνική δυνατότητα και κοινωνική ανωτερότητα του κεντρικού σχεδιασμού

- Η ανάλυση του Hayek είναι σήμερα τεχνικά ξεπερασμένη, αφού **σήμερα είναι απολύτως εφικτό να ποσοτικοποιηθούν και να συλλεχθούν σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων σχεδόν όλα τα στοιχεία της αποκεντρωμένης και “άρρητης” γνώσης**. Ταυτόχρονα, αποφεύγεται η εξαιρετικά κοστοβόρο, αργή και σπάταλη διαδικασία της ανακάλυψης μέσω της αγοράς.
- Ο κεντρικός σχεδιασμός είναι πολύ πιο αποδοτικός τρόπος κατανομής των πόρων επειδή, πέραν της ριζικής αλκλαγής του κριτηρίου παραγωγής (από το κέρδος στις ανάγκες), δεν βασίζεται στη συνεχή διακύμανση των τιμών, αλλά σε φυσικές μονάδες (εργατοώρες, κιλά πρώτων υλών, μονάδες προϊόντος).
- Η σημερινή υπολογιστή ισχύς επιτρέπει με μεγάλη άνεση όχι μόνο τον ex ante σχεδιασμό της οικονομίας, αλλά και τη συνεχή ενημέρωση του κέντρου με real time δεδομένα και τη συνεχή διόρθωση σφαλμάτων, χωρίς το τεράστιο κοινωνικό κόστος και τη σπατάλη πόρων που συνεπάγεται η ίδια διαδικασία όταν γίνεται μέσω της αγοράς.

Η απάντηση του κεντρικού σχεδιασμού στο ερώτημα: “Είναι η αύξηση της ζήτησης ποδηλάτων παροδική ή μόνιμη;”

Βήμα 1: Συλλογή δεδομένων

- Με υπολογιστικό σχεδιασμό μπορούμε να συγκεντρώσουμε:
- ✓ Αποθέματα ηλεκτρικών ποδηλάτων και εξαρτημάτων σε κάθε κατάσταση.
- ✓ Παραγωγική δυνατότητα εργοστασίων (πόσα ποδήλατα μπορούν να κατασκευαστούν ανά εβδομάδα).
- ✓ Αριθμό εργαζομένων και βάρδιες παραγωγής.
- ✓ Προσωρινά δεδομένα ζήτησης: πωλήσεις ανά περιοχή, τάσεις σε τιμές και καταναλωτική συμπεριφορά.

Βήμα 2: Υπολογιστικός σχεδιασμός

- Τα δεδομένα εισάγονται σε έναν υπολογιστικό αλγόριθμο που υπολογίζει:
- ✓ Πόσα ποδήλατα πρέπει να παραχθούν σε κάθε εργοστάσιο.
- ✓ Πώς να κατανείμει πρώτες ύλες για να αποφευχθεί έλλειψη ή υπερπαραγωγή.
- ✓ Ο σχεδιασμός προβλέπει διαφορετικά σενάρια, π.χ.:
 - i. Σενάριο “παροδικής ζήτησης”
 - ii. Σενάριο “μόνιμης ζήτησης”
- ✓ Ανάλογα με τα πραγματικά δεδομένα, το σχέδιο αναπροσαρμόζεται εβδομαδιαία ή μηνιαία

Βήμα 3. Ανατροφοδότηση (feedback)

- Η τυχόν αποτυχία του σχεδίου (π.χ. υπερπαραγωγή ή ελλείψεις) διορθώνεται γρήγορα.
- Η γνώση που θεωρείται «διάχυτη» (προτιμήσεις καταναλωτών, προσωρινή έλλειψη πρώτων υλών) συλλέγεται ποσοτικά και ενημερώνει το σύστημα.

Η σημερινή υπολογιστική ισχύς και ο κεντρικός σχεδιασμός (1)

- Μία οικονομία του μεγέθους των ΗΠΑ (περίπου 100 εκ νοικοκυριά), με 10 εκ. επιχειρήσεις και 1 εκ. προϊόντα και υπηρεσίες δημιουργεί 300 δις συναλλαγές/μέρα. Αυτοί οι υπολογισμοί απαιτούν υπολογιστική ισχύς της τάξης των 300 terabytes ημερησίως, τη στιγμή που εταιρίες όπως η Google και η Amazon αξιοποιούν υπολογιστική ισχύς 20.000 terabytes (20 petabytes) ημερησίως. Με απλά λόγια, ο σχεδιασμός μίας μεγάλης οικονομίας θα απαιτούσε σήμερα μόλις το 1,5% της υπολογιστικής ισχύος που ήδη χρησιμοποιείται από μεγάλες εταιρείες!
- Την περίοδο ύπαρξης της ΕΣΣΔ (ακόμα και τη δεκαετία του 1980), η υπολογιστική ισχύς ήταν πολύ χαμηλότερη από την απαιτούμενη για τους αναγκαίους οικονομικούς υπολογισμούς. Ενώ την εποχή που προτάθηκε το OGAS (δεκαετία 1960), οι υπολογιστές μπορούσαν να πραγματοποιήσουν 10.000 πράξεις/δευτερόλεπτο, σήμερα μπορούν πάνω από 1 τρις πράξεις/δευτερόλεπτο.
- Οι Cockshott and Cottrell δίνουν μεγάλη έμφαση στην αξιοποίηση των πινάκων εισροών-εκροών για το σχεδιασμό. Σήμερα, η χρήση σύγχρονων τεχνικών βελτιστοποίησης (π.χ. Simplex ή αλγόριθμοι εσωτερικών σημείων) επιτρέπει την επίλυση προβλημάτων εισροών-εκροών εκατομμυρίων μεταβλητών μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα.
- Έχει υπολογίσει ότι ένα σύγχρονο σύστημα με $10^{15} - 10^{16}$ Flops (π.χ. ένας υπερυπολογιστής όπως ο Summit ή ο Fugaku) θα μπορούσε να υπολογίσει ένα αναλυτικό οικονομικό σχέδιο μέσα σε δευτερόλεπτα.

Η σημερινή υπολογιστική ισχύς και ο κεντρικός σχεδιασμός (2)

Υπολογιστικό Σύστημα	Υπολογιστική Ισχύς (FLOPs/sec)	Χρόνος για 10^6 μεταβλητές	Χρόνος για 10^8 μεταβλητές
ES-1066 (ΕΣΣΔ 1980s)	10^6	31.7 χιλιάδες χρόνια	31.7 εκατομμύρια χρόνια
PlayStation 5	10^{13}	27 ώρες	317 χρόνια
1 PFLOP (IBM Summit)	10^{15}	16 λεπτά	10 χρόνια
1 EFLOP (Exascale)	10^{18}	1 δευτερόλεπτο	17 λεπτά
10 EFLOPs (μελλοντικό σύστημα)	10^{19}	<1 δευτερόλεπτο	1-2 λεπτά

2. Ποια είναι η κριτική που ασκείται στο ίδιο το αντικείμενο της συζήτησης;

Γενική μαρξιστική κριτική στο βασικό ερώτημα του Socialist Calculation Debate (SCD)

1. Το SCD κινείται αποκλειστικά εντός της καπιταλιστικής λογικής και γι' αυτό θέτει λάθος ερώτημα και προτάσσει λαθεμένα κριτήρια.
2. Αν ρωτάς αν ο σοσιαλισμός μπορεί να αναπαράγει τη λογική της αγοράς (τιμές, κέρδη, οριακές επιλογές), τότε έχεις ήδη αποδεχτεί ότι η αγορά είναι το μέτρο της ορθολογικότητας και ταυτίζεις τον καπιταλιστικό τρόπο οικονομικού υπολογισμού με τον ορθολογικό.
3. Ωστόσο, οι αγοραίες χρηματικές τιμές δεν είναι ουδέτερο εργαλείο υπολογισμού. Αντίθετα:
 - ✓ Ενσωματώνουν συγκεκριμένες ταξικές προτεραιότητες και ανισότητες ισχύος.
 - ✓ Αλλοτριώνουν και διαστρεβλώνουν την απαραίτητη οικονομική γνώση.
 - ✓ Ο κατακερματισμός της γνώσης είναι προϊόν της ατομικής (καπιταλιστικής) παραγωγής, του ανταγωνισμού και του εμπορικού απόρρητου, όχι διαχρονική οικονομική συνθήκη.
4. Στο σοσιαλιστικό οικονομικό σύστημα, η κατανομή του κοινωνικού χρόνου εργασίας και των μέσων παραγωγής ρυθμίζεται συνειδητά, αντί να αποτελεί τυφλό αποτέλεσμα της αγοράς.
5. Ο κεντρικός σχεδιασμός και η αγορά δεν αποτελούν απλώς εναλλακτικούς τρόπους κατανομής και συντονισμού, αλλά αποτελούν ριζικά διαφορετικές σχέσεις-συνδέσεις ανάμεσα στους παραγωγούς που συνεπάγονται εντελώς διαφορετικό κριτήριο παραγωγής.

Παραδείγματα για την τιμή ως μη-ουδέτερα εργαλείο υπολογισμού

1. Οι τιμές κατοικίας: αυξάνονται, όχι επειδή αυξήθηκε η κοινωνική ανάγκη για στέγη, αλλά επειδή αυξήθηκε η κερδοφόρα ζήτηση (επενδυτικά funds, Airbnb).

✓ Η τιμή «λέει»: η κοινωνία χρειάζεται περισσότερα πολυτελή διαμερίσματα. Στην πραγματικότητα: αυξάνονται οι άστεγοι ή οι υπερχρεωμένοι ενοικιαστές.

→ Η τιμή δεν μεταφέρει γνώση κοινωνικής ανάγκης, μεταφέρει γνώση αγοραστικής δύναμης.

2. Ένα εισαγόμενο προϊόν είναι «φθηνό» στην αγορά.

✓ Η τιμή: δεν δείχνει παιδική εργασία, καταστροφή γης, εξάρτηση μικρών παραγωγών.

✓ Η «γνώση» που μεταφέρει η τιμή: αποδοτική παραγωγή. Η πραγματική κοινωνική γνώση: ανισότητα ισχύος στην παγκόσμια αλυσίδα αξίας.

→ Η αγορά αφαιρεί κοινωνικό περιεχόμενο από την πληροφορία.

3. Τα ορυκτά καύσιμα: ιστορικά είχαν χαμηλές τιμές.

✓ Η τιμή: δεν ενσωμάτωνα μελλοντικές οικολογικές καταστροφές.

✓ Οι επιχειρήσεις έλαβαν «ορθολογικές» αποφάσεις: επενδύσεις σε πετρέλαιο, αυτοκίνητα, δρόμους.

→ Η αγορά παρήγαγε λανθασμένη γνώση για το τι είναι κοινωνικά βιώσιμο.

4. Ιδιωτικά νοσοκομεία: γνωρίζουν το κόστος τους, δεν μοιράζονται δεδομένα (εμπορικό απόρρητο).

✓ Ασφαλιστικές: γνωρίζουν κινδύνους, δεν γνωρίζουν συνολικές ανάγκες υγείας.

✓ Το κράτος: βλέπει καθυστερημένα και αποσπασματικά δεδομένα.

→ Η γνώση: είναι διασκορπισμένη όχι επειδή είναι “φυσικά άρρητη”, αλλά επειδή παράγεται ιδιωτικά και ανταγωνιστικά. Η αγορά δεν συντονίζει προϋπάρχουσα άγνοια, τη δημιουργεί.

Το πρόβλημα της ποιότητας των πληροφοριών που μεταβιβάζονται μέσω της αγοράς

1. Peter Principle (Σε μια ιεραρχία, κάθε υπάλληλος τείνει να προάγεται μέχρι το επίπεδο της ανικανότητάς του):

Οι αποφάσεις στην αγορά συχνά βασίζονται σε ανθρώπους ή θεσμούς που επιλέγονται βάσει επιτυχίας σε προηγούμενες θέσεις. Οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων μπορεί να φτάσουν σε θέσεις όπου δεν έχουν πλέον τις απαραίτητες δεξιότητες ή γνώσεις. Χαμηλής ποιότητας ή παραπλανητικές πληροφορίες από αυτά τα άτομα.

2. Principal-agent conflict (σύγκρουση μεταξύ αντιπροσώπου και εντολέα)

Ο αντιπρόσωπος (π.χ. διευθυντής ή μάνατζερ) μπορεί να έχει συμφέρον να παραπλανήσει τον εντολέα (π.χ. μέτοχοι ή αγορά), προωθώντας δικές του προτεραιότητες. Στρατηγικά επιλεγμένες ή μεροληπτικές πληροφορίες.

3. Prisoners' dilemma (δίλημμα κρατουμένων)

Στην αγορά, οι φορείς μπορούν να ενεργούν με βάση το προσωπικό συμφέρον τους αντί για το συλλογικό καλό, π.χ. ανταγωνιστικά επιχειρηματικά μυστικά ή υπερβολική προώθηση προϊόντων. Αυτό οδηγεί σε συστηματική παραπλάνηση ή απόκρυψη πληροφορίας, άρα η πληροφορία που διακινείται είναι χαμηλής ποιότητας ή ανεπαρκής.

4. Impossibility Theorem

Ακόμα κι αν όλοι οι δρώντες είναι ικανοί και καλά πληροφορημένοι, η συλλογική «αθροιστική» απόφαση (αγορά) δεν μπορεί πάντα να παράγει συνεπείς και πλήρεις πληροφορίες.

Η αγορά...

1. Παράγει αναγκαστικά κακή ποιότητα πληροφοριών.
2. Δεν μπορεί να εσωτερικεύσει τη βαθύτερη οπτική στο χώρο και το χρόνο (π.χ. μακροχρόνιες συνέπειες κλιματικής κρίσης).
3. Δυσκολεύει τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων λόγω του συνεχόμενου “θορύβου” και του μεγάλου κόστους πληροφόρησης που συνεπάγονται οι συνεχόμενες μεταβολές των τιμών.
4. Ενέχει μεγάλες σπατάλες πόρων λόγω των συνεχόμενων ex post προσαρμογών.
5. Δεν συνάδει με έναν ενεργητικό καταναλωτή, ο οποίος αποφασίζει ex ante τι χρειάζεται. Αντίθετα, ο καταναλωτής έχει μόνο την παθητική επιλογή να επιλέξει ex post ανάμεσα σε όσα έχουν αποφασίσει να παράγουν οι καπιταλιστές.

Τα τρία είδη οικονομικής αποτελεσματικότητας κατά Dobb

1. Το δυναμικό πρόβλημα αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας μέσω της τεχνικής μεταβολής και της μεγέθυνσης.
2. Το πρόβλημα του συντονισμού διάφορων κλάδων και μονάδων για την απρόσκοπτη πορεία της παραγωγής, αποφεύγοντας σχετικές σπατάλες και μη πλήρη απασχόληση.
3. Το πρόβλημα του καταμερισμού πόρων που συνολικά πετυχαίνουν το μέγιστο αποτέλεσμα μετρούμενο με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. [Αυτό είναι το αγαπημένο πρόβλημα των οικονομολόγων και το απαντάν με τη συνεχή μεταβολή κατανομής πόρων μέχρις ότου δεν υπάρχουν στο όριο επιπλέον οφέλη να αντληθούν].

Η αγορά μπορεί να ισχυριστεί ότι επιδιώκει (αν και μεγάλες αδυναμές και σπατάλη πόρων) μόνο το (3). Γι' αυτό, η νεοκλασική θεωρία ταυτίζει την οικονομική αποτελεσματικότητα με το (3) και αποκλείει τελείως από αυτήν το (1) και το (2).

3. Ποιες είναι οι βασικές σύγχρονες θεωρίες περί σοσιαλιστικού σχεδιασμού;

Η σύγχρονη συζήτηση για τον σοσιαλιστικό σχεδιασμό (1)

Model	Scholars	Role and type of planning	Role of market	Definition of “social” ownership	Determination of prices	Labour remuneration	Role of “center”
Market socialism	Paul Romer- David Schweickart	Limited; mainly for public investment and redistribution	Primary allocator	Collective-group (worker) ownership operating in market environment	Mainly market-determined	Set by firms, including profit-sharing	Minimal; regulatory
Negotiated Coordination	Pat Devine- Richard Campbell	Multi-level decentralized planning via negotiation	Limited; Partial	Collective-group ownership	Through negotiation between councils and center; indicative, reflecting social costs and priorities	Effort- or contribution-based, negotiated by councils with central guidance	Facilitates and coordinates; aggregates proposals, resolves conflicts, coordinates sectors
Democratic Coordination	David Laibman-Al Campbell	Centralized but council-coordinated planning	Minimal; Informational	Collective-group ownership of enterprises; underlying resources publicly owned	Iteratively by center based on council proposals	Based on qualitative & quantitative indicators reflecting economic performance and social goals	Central Coordinating Entity aggregating council proposals, setting “baseline”, resolving imbalances

Η σύγχρονη συζήτηση για τον σοσιαλιστικό σχεδιασμό (2)

Model	Scholars	Role and type of planning	Role of market	Definition of “social” ownership	Determination of prices	Labour remuneration	Role of “center”
Participatory Economy	Michael Albert- Robin Hahnel	Bottom-up; decentralized; horizontally coordinated and vertically nested councils; decision-making proportional to degree affected	None	Societal ownership	Iteratively by IFB adjusting indicative prices to equalize supply and demand	Based on effort and sacrifice, verified by work mates	Technical; Iterative Facilitation Board (IFB) aggregating proposals, adjusting indicative prices iteratively
Central Planning	Paul Cockshott- Allin Cottrell	Centralized; computer- assisted; iterative	None	Societal ownership	Centrally to reflect social costs – calculated via iterative planning software to balance supply and demand.	Generally egalitarian; labour-time credits	Central planning agency aggregating data, running simulations, issuing directives to units.

Τα ερωτήματα του μαθήματος

1. Ποιος είναι το αντικείμενο του Socialist Calculation Debate και ποιές οι αντιμαχόμενες απόψεις;
2. Ποια είναι η κριτική που ασκείται στο ίδιο το αντικείμενο της συζήτησης;
3. Ποιες είναι οι βασικές σύγχρονες θεωρίες περί σοσιαλιστικού σχεδιασμού;